

LO GRINHON

La Gazeta dau Vivarés d'en Naut

SOMARI

**Coma tornar prendre nòstras activitats ? G.B. - Una Istoara d'aiga
Marcela P.R. Las devinalhas dau Velai J.Y. Rideau - Jean-Denis Souvi-
gnet J.Yves Rideau - Jaubert La Bolha J.D. Souvignet - 1907 Los vin-
hairs Patric Cròs - 1907. Los conscrits dau 17^{en} RI Patric Cròs - Per
Rire : Una execucion Paul Mazet - Coisina : Entremés aus citrons Ma-
rie Hélène - Escrivon au Grinhon - Una voetz s'es quesaa (JP Verdier)
Marc Noalha - Las Devinalhas**

Coma tornar prendre nòstras activitats

Una associacion coma la nòstra a besonh de contacts, d'activitats a l'entorn de la linga e de sa cultura.

E coma faire dins lo temps que coneissem d'aqueste an ? La bèstia vira totjorn aus alentorns.

Au començament de julhet èram optimistas, pensavam faire avant e lançar de projects per la rintraa.

Avem fait un CA, lo 10 de julhet, tots fiers, dins nòstre novèl locau, e aviam de proposicions en perspectiva !

Encuei (fin de julhet) las novèlas son gaire bonas, chau tornar prendre las plus grandas precaucions. S'agís pas, doncas, de córrer le mendre risc e encara mens de ne'n faire prendre a nòstres aderents.

La masca es de retorn (lo morrau coma dison los farsejaires), es obligatòria dedins. Anètz cantar daube aquò ! E mesme parlar dins los cors (fau plànher los mèstres d'escòla).

Doncas chaurá veire e apeitar, si necessari.

Pasmens lo CA dau 10 de julhet a propausat :

- reprise de l'atalher chant (daube Ugueta), lo vendres 4 setembre au locau.
- organizacion de cors, atalhers de linga, au mes de setembre (Gerard, Patric)
- AG de Parlarem lo 3 d'ottòbre o lo 17. De veire.
- Jornaa occitana sus la botanica, las plantas, en 2021. (benlèu mai possible)
- Corala... ?

LO GRINHON

es la revuaa de l'associacion occitana

PARLAREM EN VIVARÉS
D'ès Anonai.

Es mandaa a tots los aderents.
Per la recèure, mandar
12 € per una persona
15€ per un coble a :

LO GRINHON (G. Betton)
La petita Comba
27 rua Marcel Bruyère
07100 ANONAI

Faire lo chec a l'ordre de :
PARLAREM EN VIVARÉS.

Los abonaments parton dau n° de Prima
e s'achaban a la fin de l'an daube lo n° d'Ivèrn...

Demorar prudents, sens precipitacion, aquò sembla la sagessa encuei. Volem pas que la bèstia que ne'n vòu a nòstra santat vene nos fotre a bas.

Tota darrèira novèla : lo còr Chantem (nòstra corala) a tornat començar quauquas repeticions e pareis que cantar daube la masca qu'es possible ! L'òm eissubleriá au bot d'un moment.

De seure...

G.B.

Per retrovar **lo Grinhon e Parlarem** sus internet
BARTAVEL
<http://www.bartavel.com/>

Bartavel : una mina d'informacions sus `la linga dau Vivarés de naut e mai l'actualitat dau moment.

Una Istoara d'aiga.

Ai brolhat au pé d'una montanha.

En quau temps s'apelava lo Devés ; iura s'apela « lo Devoir », dempuei 1942 quand an tornat faire lo cadastre, an chamjat lo nom. Qu'èra una error, un devés qu'es una reserva de boès per lo chaufatge daus abitants dau vilatge.

Au pé d'aquela montanha, i aviá una sorça que donava l'aiga au monde dau país. L'estiu la sorça s'agotava quasi ; chaliá ben una ora per emplir un poesaor, encara que chaliá bien sonhar que quauqu'un ne vene prendre l'aiga. Nos gibavam per aver d'aiga.

L'aiga, la petafinavam pas. Començavam a en garar un deiton per beure, après fasiam la sopa, après lavavam las jardinalhas e aquel aiga la preniam per lavorjar la vaissela e a la fin ne'n fasiam la donaa daus caions. Per lo linge anavam a la riveira.

Au mes d'aòst, lo país èra brutlat per lo solelh. Aqueles que demoravan en-bas, dins las bonas tèrras, disian :

- Amont, qu'es un paure país, qu'es tot brutlat per lo solelh, van sechar, van merir de set !
Aqu'es l'Étiòpie !

Qu'èra beliau per rire que disian quò, mas nosautres quò nos esnoiava. Amavam bien nòstre país, i èram eürós. Chantavam per la rebola, e quand la pleva arrivava, a l'an dar-rèir, amassavam de champanhons, de plens paneirs, e anavam los vendre au marchat, a pé. L'ivern davant la chaminèia, chantavam encara.

Encuei l'aiga dau Ròsne nos adus las comoditats ; mas nos disam que la tèrra se reschaufa, qu'anem benliu mancar d'aiga. Alòrs chaudrá ben la profiter, l'aiga, coma fasiam dins lo temps e mai chamjar nòstras manieras de faire si volem parar nòstra planeta.

Marcela P.R.

Vocabulari

brolhar : naisser (*naître*)

s'agotar : *se tarir*

poesaor : *seau*

se gibar : *se disputer*

petafinar : *gaspiller*

deiton (daiton) : *petite cruche à eau*

jardinalhas : *légumes*

lavorjar : *laver (vaisselle)*

donaa : *part, alimentation des cochons (la « donnée »)*

pleva : *plòia, la pluie*

an dar-rèir : *automne*

parar : *protéger, défendre*

Las Devinalhas dau Velai per Jean-Yves Rideau (suite dau n°105)

Una veaa que còr encara après sa mòrt, ou, L'ai vegut viva, l'ai vegut mòrta, l'ai vegut corre après sa mòrt :

une chose qui court encore après sa mort, ou, je l'ai vue vivante, je l'ai vue morte, je l'ai vue courir après sa mort.

Rep. : Une feuille [una felha]

JEAN-DENIS SOUVIGNET

(7 mai 1865 – 10 mars 1929, St Julien-Molhesabate)

Par Jean-Yves Rideau

Né à **La Váuta** (La Voûte, 1000 m), il fait construire à **Pomeir** (Pommier), un peu plus bas, toujours en regard de la Clavarine. C'est une grosse maison. Aussi est-ce un notable et notable dans sa commune. C'est un **mainatgier** comme l'on disait, un propriétaire à son aise. Il est resté dans les mémoires locales et familiales comme un esprit volontiers caustique, indépendant, et le faisant savoir. Conservateur, mais de son monde, anarchiste, de la sorte qui n'aime guère qu'on s'occupe de ses affaires, et voit l'état et son administration comme un mal peut-être nécessaire, mais de préférence lointain. Il a la même attitude envers l'Eglise : quelle s'entremette avec Dieu, mais ne se mêle point de gérer les hommes. Peu enclin à la pénitence ; quant au péché, c'est bon pour les femmes. Il célèbre la dignité du travail et la jouissance de la vie, non sans faire étalage de cette bonne foi du propriétaire qui pense que le travail est le devoir des autres, et la jouissance son privilège. Il en vire vieux birbe. On le lui pardonnera : à travers ses contradictions, entêtements, satires et rêves, il est tellement l'un d'entre nous, un contemporain.

Les poèmes-contes de Jean-François Meiller, rédigés dans le parler voisin de Montregard (1° moitié du XIXe) l'ont convaincu d'écrire. Le Félibrige, dont Mistral assure l'autorité de sa grande ombre, le confirme. Non seulement l'usage du « patois » n'est pas une honte, mais il est un bienfait, et une maligne façon d'être. Ainsi déroule-t-il des chansons à son image. On les avait cru perdues pour l'essentiel. Georges Dubouchet, pour qui l'attention au patrimoine est la moindre des choses, les a heureusement récupérées. C'est donc grâce à lui, et auparavant aux curés de St Julien-Molhesabate, puis de La Seauve, si j'ai bien compris le circuit, que l'on peut aujourd'hui les présenter.

(Textes établis par Jean-Yves Rideau)

DZAOUBER LO BOUILLO

1. Dzaouber lo bouillo ey boun efan
Couey ço que disan lous efans
Quand liu donno de caquarellas
Et que liu dit qu'acouey d'èirellas.

Refrain : Ah! Ah! couey tcharmant,
Dzaouber lo bouillo ey boun efan!

2. Dzaouber lo bouillo a dous habits
Un de téalo l'aoutre en coutil,
Lous porto ma lous djours de burlo,
Lous quietto vite quand dèidjalo.

Refrain

3. Dzaouber lo bouillo a trey meysous
Qu'an gni fenêtras gni pourtous;
Couey per li gnitcha las lardenas,
Lous rats et las tchioras maïtinas.

Que mindzo tous lous petits rats,
Vous lous arapo sans lanterno,

JAUBERT LA BOLHA

Jaubert la bolha ei bon efant,
'Quò ei ço que disan los efants,
Quand lur dòna de cacarelas
E que lur dís qu'aquò ei d'airelas.

Refrain : A! A! 'quò ei charmant,
Jaubert la bolha ei bon efant !

Jaubert la bolha a dós abits
Un de teala l'autre en cotil,
Los pòrta mas los jorns de burla,
Los quietta vite quand deigeala.

Refrain

Jaubert la bolha a treis maisons
Qu'an ni fenestras ni portons ;
'Quò ei per li nichar las lardenas,
Los rats e las chiòras-martinas

Que minja tots los petits rats,

4. Dzouber lo bouillo a un tchat
Que mindzo tous lous petits rats,
Vous lous arapo sans lanterno,
Coueys uno gréoussou galaverno.	Jaubert la bolha a un chat
Que minja tots los petits rats,
Vos los arrapa sans lanterna,
'Quò ei una gráuussa galaverna.
5. Dzouber lo bouillo a un tchi
Qu'a douas aourellas de lapi,
Viro coumo uno magnivello
Et tchasso ma las saoutarellas.	Jaubert la bolha a un chin
Qu'a doàs aorellhas de lapin,
Vira coma una manivela
E chaça mas las sautarèlas.
6. Dzaouber lo bouillo a un tchapé,
Eycalouto, coulour café,
Lou porto ma lous djours de plovo
Et quand vento uno aouro follo.	Jaubert la bolha a un chapel,
Eicalotat, color café,
Lo pòrta mas los jorns de plòva
E quand venta una aura fòla.
7. Dzaouber lo bouillo a un fusil
Qu'ey tout crevo per lou rouilli;
Couey per n'en tchassa l'èitourné
Et souvent lou rey petaré.	Jaubert la bolha a un fusilh
Qu'ei tot crevat per lo rolhit ;
'Quò ei per n'en chaçar l'eitornel
E sovent lo rei-petarel.
8. Quand courto bouillo entre ou café
Passo premeir so feno après,
Se permèno de taoulo en taoulo
Sans vous adrayssa la paraoulo.	Quand Corta bolha entra au café
Passa premeir, sa fenna après,
Se permèna de taula en taula
Sans vos adreissar la paraoula.
9. Quand courto bouillo ey aou martcho
Couey pas souven qu'ey bian tchaoussou;
A be caouque co uno cano,
Uno gravatto touto en lano.	Quand Corta bolha ei au marchat
'Quò ei pas sovent qu'ei bian chauçat ;
A ben quauque còp una cana,
Una gravata tota en lana.
10. Dzaouber lo bouillo a fait un pe
Qu'a fait trembla tout soun buffèt,
A briso sas eycuellas.
Que me dirias de courto bouillo!	Jaubert la bolha a fait un pet
Qu'a fait tremblar tot son bufèt,
A brisat sas eicuelas.
Que me diriatz de Corta bolha !
11. Dzaouber lo bouillo a un caillou
Caou sa couo djouo dou vioulou
Per fayr dansa las damèisellas,
Las plus djentas coumo las laydas.	Jaubert la bolha a un caion
Qu'aub sa coà joa dau violon
Per faire dançar las dameisèlas,
Las plus gentas coma las laidas.
12. Dzaouber lo bouillo a un tchava
Que broutcho quand ey bian farra
Fario per un marchand d'ouriolas
Et nou per uno casserolo.	Jaubert la bolha a un chaval
Que broncha quand ei bian farrat.
Farià per un marchand d'auriòlas
E non per una casseròla.
13. Dzaouber lo bouillo a un bou
Que n'an lou sent des Moufaoucou;
Per se preserva de lo pesto,
Que dirias d'acaou viro vesto ?	Jaubert la bolha a un boc
Que n'an lo sent d'ès Montfaucon ;
Per se preservar de la pesta,
Que diriatz d'aquau vira-vesta ?

Vocabulari e Notas : Jaubert : sur la pente du Felletin, un endroit reculé, à 1126 m, existe une ferme nommée Joubert, dont l'occupant a probablement inspiré cette satire.

bolha/bòlha : bouillo/boillo : bedaine cacarelas : crottes de chèvre

chiòras-martinas : la "chèvre-martine" est un animal fabuleux, qu'on entend chevrotter comme de juste les jours de tempête et nuits inquiétantes. Cela désigne aussi la bécassine, car cet oiseau chevrote, et qu'il est fort secret. Désigne aussi l'araignée d'eau.

galaverna : goinfre eicalotat : sans fond eitornel : sansonnet rei-petarel : roitelet auriòlas : prunes

1907 Los Vinhairons

Per Patric Cròs

1907 fuguèt l'an de la revòlta daus vinhairons. La vinha dau Lengadòc es en surpròduccion, amai s'apond la concurréncia daus vins d'Es-panha e d'Algèria e de vins fuschinats que de còps son faits sens gis de rasim. En març 1907 Marcelin Albert, cabacièr daus vinhairons entama la revòlta. Totas las diumenjas de rencontres e de manifestacions son organizats, daube de monde (80000 personas ès Narbona lo 5

de mai, 120000 ès Besièrs lo 12 de mai, 600000 ès Montpelhièr lo 9 de junh !)

Es Besièrs Ernest Ferroul parla de grèva daus impòsts e de demission daus maires de las comunas. Clemenceau vòl ren auvir e lo 10 de junh 442 maires demissionan.

Lo 19 de junh Clemenceau fai arrestar Ferroul. Lo monde tempta d'empachar aquò. L'armaa tira e tua doas personas. Qu'es la guèrra, daube de manifestacions de pertot dins lo mejorn. Encara seis mòrts lo lendeman ès Narbona. Cinc cents soldats dau 17° d'infantariá de Besièrs se mutinan.

Fin finala, lo 23 de junh una lei es votaa contra la chaptalizacion daus vins e lo 29 una altra per la proteccion daus vins naturals. La revòlta es achabaa. Los vinhairons an ganhat.

Sus la fotografia vèiem una fola importanta, daube de soldats. Sièm ès Bèsièrs lo 12 de mai e son benlèu de soldats dau 17° d'infantariá. Poièm creire qu'es la mai granda manifestacion daus vinhairons, mas lo 9 de junh seràn 5 còps de mai ès Montpelhièr. Dau 24 de març au 9 de junh los monde dins las manifestacions seràn multiplicat per 2000. Quò fuguèt un movement de massa e viu. Lo monde dau mejorn se devián sentir tots de vinhairons. Fuguèt pas la revòlta daus vinhairons, fuguèt la revòlta dau Lengadòc.

Sus la plancarda : « Aver tant de bon vin e pas pover manjar de pan ».

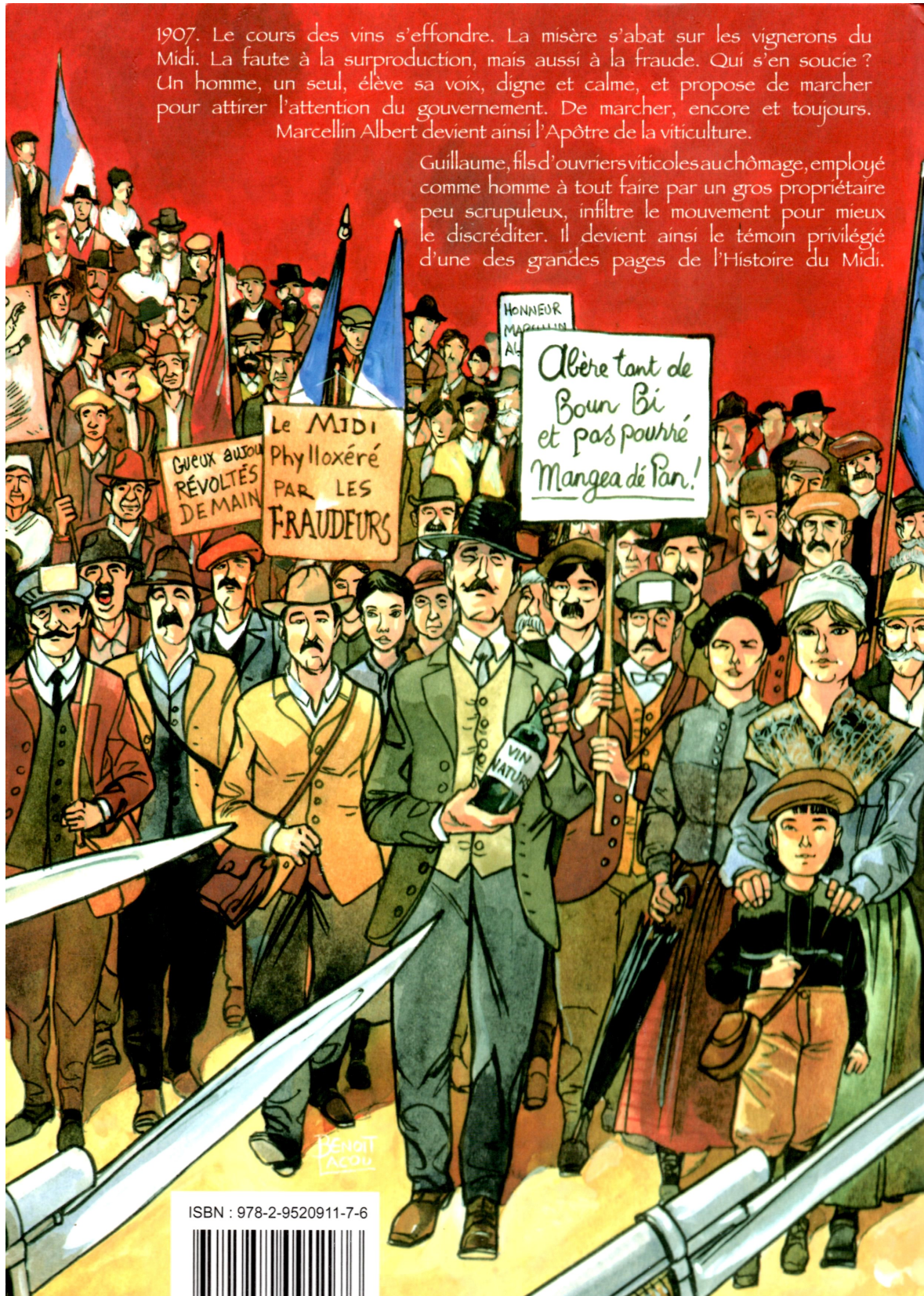
Lo pan es una necessitat per viure. Sens gis de pan poièm morir de fam. Per bèure avèm besunh mas d'aiga. Lo vin es un luxe. Aquí es una paradòxa : los vinhairons an de vin e poian pas achaptar de pan.

E poian pas achaptar de pan perque lo vin se vend pas.

Savo pas si quelo qu'escriguèt aqueste eslogan aviá brotjat quò, mas poièm amai pensar au pan e au vin de la messa. L'arrossament de quelos dos mòts sus la plancarda apond una dimension mistica. La misèria e lo desespèr tochan amai l'èime dau paure vinhairon.

Aquesta revòlta daus vinhairons, modaa per l'economiá, fai veire d'autres latz: lo vam de s'arrossar dins lo Lengadòc, ço que se tornara veire dins las anaas 70 per una altra revòlta de vinhairons; la lenga brandaa sus las plancardas, coma si lenga e tèrra fuguèssan josclaa; e encara un còp l'impossibilitat d'ò comprene d'un povèir parisenc incapable d'auvir lo monde dau mejorn e de parlar daube ilo.

Tornem trovar la placarda sus una BD : « 1907 La longue marche des vignerons ». (Ecken e Lacou. Ed Aldacom)

1907. Los conscrits dau 17^{en} RI

Per Patric Cròs

Cantonat ès Agde e Besièrs dempuei la debuta de la Tresena Republica, aqueste regiment lengadocian se mutina dau temps de la revòuta viticòla de 1907 e los conscrits dau 17^{en} RI se botèran dau latz daus vinhairons.

La crisa viticòla fai modar lo pòble. A la seguiá de Marcelin Albert e Ernest Ferroul, los vinhairons manifestan contra las fraudas e las importacions de vin. De centanas de miliers de personas son per charreiras dins las vilas dau mejorn. Lo 19 de junh, lo ditzen regiment de curassièrs de Lion tira sus lo monde a Narbona e fai seis mòrt.

Lo Ditz-e-seten Regiment d'Infantariá, compausat d'apelats dau Lengadòc, fuguèt mandat de Besièrs ès Agde lo 18 de junh, los generaus avian paura que los conscrits, filhs, fraires o amics daus vinhairons se boten de lhòr latz.

Quand los conscrits coneisson çò que se passèt a Narbona, se mutinan, prenon las armas e tornan a pè d'Agde a Besièrs onte arriuan lo matin dau 21 de junh. Reçuputs coma d'eròis per lo monde de Besièrs demoran sus las alèias Pau Riquet, cròça en l'èr, per monstrar que vòlon pas tirar sus dengun. Après l'intervencion dau Comitat Viticòla de

Besièrs e après que Clemenceau aguèsse promèut l'amnistia, los soldats tornan dins lhòr casèrna. Pasmens saràn mandats en Tunisia a Gafsa dins un regiment disciplinari.

Los soldats dau 17^{en} RI son d'eròis non-violents. Volon pas tirar sus lo pòble revòutat de bada que risquen la condemnacion a mòrt per pas voler tirar.

E coma d'eròis tragics, saràn mandats luenh de lhòr país en punicion.

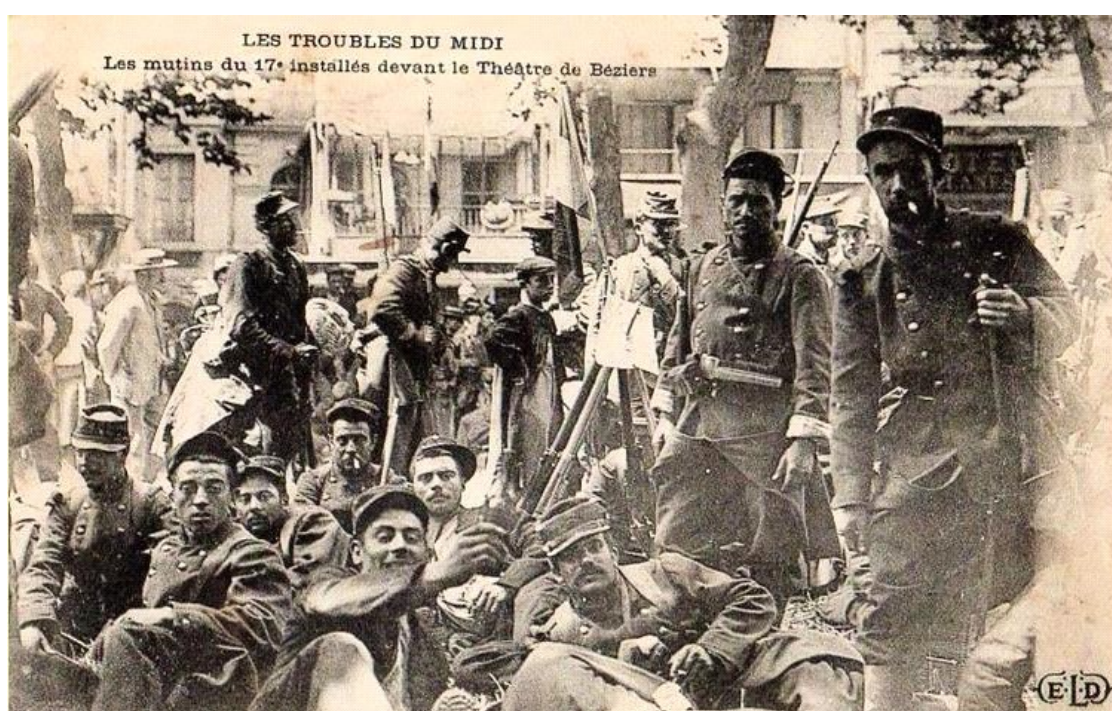
Per ne'n saver mai :

NAPO Félix, 1907 *La Révolte Des Vignerons*, Privat, 1971

<http://www.thezandescorbieres.com/revolte1.htm>

<http://www.herault-tribune.com/articles/18613/la-revolte-des-vignerons-de-1907-et-les-mutins-du-17e-ri-par-michel-delbreil/>

<http://www.herault-tribune.com/articles/18613/la-revolte-des-vignerons-de-1907-et-les-mutins-du-17e-ri-par-michel-delbreil/>

Per Rire :

Tirat de Paul Mazet, *Les cent rigolades d'un paysan*, Lou Caleu, 1985

Una execucion

Un jorn, un condemnat davant la guilhotina,

E veiant lo cotèu, fasiá bien trista mina.

Aussi dis au curat : Me sento defalir

E prendriu quauquaren se vos fasiètz plasir.

- Coratge, mon amic, respondeguèt lo prestre,

Car dins una minuta davans Dièu fau parestre,

Au cièu plus de socits, sarètz tojorn content,

Dinarètz en musica, daube totes los saints !

Alòrs lo condemnat, en fasant la grimaça,

Diguèt : Passatz promèir, ... me gardarètz ma plaça !

(adaptacion G.B.)

Coisina

Entremés aus citrons

Vos chau :

- 1 boítia de lait concentrat sucrat
- 3 citrons jaunes
- 3 citrons verds
- 24 biscueits « a la culhièra »
- 1 bon culhierat d'aiga
- 2 culheirats de sucre fin
- Un plat fonzarut, un petit plat saladier, un motle « a cake », de filme plastic.

Tapissar lo motle aube lo filme plastic (per desmotlar facilmente).

Diens lo plat saladier, apromptar la crème : bojar lo lait concentrat e mesclar aube lo jus daus tres citrons jaunes.

Diens lo plat fonzarut : mesclar lo jus daus tres citrons verds, l'aiga e lo sucre.

Montatge de l'aparelh :

Trempar a chaa un, sens los laisser dediens, los biscueits.

Alternar, diens lo motle, 'na cotja de biscueits, una de crème, 'chabar per de biscueits (l'entremés será revirat sus lo plat de service).

Botar au refrigerator doas oras de temps, pas moens, davant de servir fresc.

Vocabulari :

culhierat : *contengut d'un culhier* (Atencion ! culhier = *cuillère à soupe*, culhièra = *louche*, una culhieraa = *contenu d'une louche*)

plat fonzarut = *assiette creuse* ; bojar = *verser, transvaser*

fresc = *frais*.

Marie-Hélène

Ecrivon au Grinhon :

Bonjorn a tots. Pendent lo confinement aviá quasi pres la bròja (las chiauras ne'n crevan !)

Nos avián sacats dedins e nos avian boinats, poviam pas anar loen.

Iura quò vai melh, alòrs ai escrit una istoara per Lo Grinhon.

Penso que vosautres quò vai. Espero de vos veire tots dins pas ren.

Recevètz mas melhors amistats. Vos mando lo chèc per Lo Grinhon. (M.P.R.)

Pas franc cofit. Amistat (PB)

Per l'abounament d'aquel an e au plasei de se trovar par devisar dins la linga de nouatro paï. (MB)

Un tant se pet de retard per lo chec, mas meme iele èra confinat, enfin l'a debornat quand meme. Jusca pue. (RR)

UNA VOETZ S'ES QUESAA

Joan Pau Verdier nos a laissats. Veniá de faire sos 73 ans. Qu'es una voetz que nos vai mancar. Coma parlar d'un chanteire quante s'es quesat per totjorn ?

Naissut en Peiregòrd, es Peireguers, en 1947, comencèt de cantar dins las annas 70, sus de textes occitans de l'escrivan Michèu Chapduelh. Son promeir 33T, *Occitania Sempre*, presenta 'na fàcia en occitan e l'autra en francés. Utilizará totjorn las doas lengas.

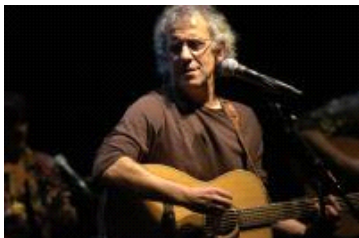
Qu'es belèu per quò e d'èsser editat per *Philips*, que fuguèt mau comprés per 'na partiá dau movament occitanista, passat un temps. Aquelo professionalisme li permetèt una certa qualitat musicala e 'na preséncia sus los medias nacionaus. N-òm se soven de la chançon *Legenda*, succès sus las ondas a sa sortiá, dins lo biais fòlc-ròc.

Se reivindicava de las idèas anarquistas. Admirator de Léo Ferré, ne'n revirèt las chançons : *Ni diu ni mestre, Quò's extra, Coma lo temps...* (Vos laissez tornar trovat lo titre originaus). Ne'n faguèt un CD : *Léo en òc*, en 2007.

Fuguèt mai animator e co-creator de l'emission *Meitat Chen Meitat Pòrc* sus *France Bleu Périgord*, vint ans de temps.

Que ne'n dire mai ? Si l'avètz pas coneissut – o si lo volètz tornat entendre – anètz sus la telaranha. Sufis de pichar Joan Pau Verdier, n'aurètz per un moment de bonas chançons.

Veiquià per 'chabar quauques mots d'una de sas chançons :

Veiquí l'esperança
au chap dau chamin
l'òme noveu se leva
Veiquí l'occitan
lo rum se propaga
dins los vilatjons
la gardarem la terra
Volem pas crebar.
(*Veiquí l'occitan*)

Marc Noalha

Las Devinalhas dau Velai per Jean-Yves Rideau (suite)

Devinatz 'quò ei :

1. Branda-me la coà si n'en vòleis :
branle-moi la queue si tu en veux.

2. Pendolin pendolava
Barbotin lo sonhava
Pendolin tombèt
Barbotin lo minjèt.

3. Brandolin branda
Marmotin lo demanda
Brandolin a tombat
Marmotin l'a minjat.

Reiponsas

1. La pompe. [la pompa]
2. Chose pendue pendait, Barbouti la regardait, Chose pendue tomba, Barbouti la mangea.
-Le gland et le cochon. [l'agland e lo caion]
3. Le saucisson et le chat [lo bitòrc e lo chat]

**“ANC, DE VIVARES, NON AC CLAM,
QU’OM ESTRAINZ AGUES SET
NI FAM NI FOS COCHAZ.”**

(Jamais, du Vivarais, il n’y eut
plainte qu’un étranger
eût soif ni faim, ni qu’il
y fût tourmenté.)

Peire de Vic

